

10. Філософський словничок (основні терміни і поняття). – Тернопіль : ТНПУ імені Володимира Гнатюка. – 2004. – 59 с.
11. Хамітов Н. Філософський словник. Людина і світ / Н. Хамітов, С. Крилова. – Київ : КНТ, Центр навчальної літератури, 2007. – 264 с.
12. Штефаніч Г.Г. Критерії, показники і рівні сформованості морально стійкої поведінки курсантів навчальних закладів МВС України // Наукові записки Харківського військового університету. Серія: Соціальна філософія, педагогіка, психологія. – 2002. – №15.

The article analyzes the peculiarities of understanding the concepts of humanism and humanistic behavior by future teachers of natural sciences. The importance of humane attitude towards the natural environment, which manifests itself in the direct life of the individual, is outlined. The search experiment identifies and characterizes the study of humanistic values of students such as: altruism, empathy, charity and responsibility.

On the basis of research of scientific works the present state of the studied problem is analyzed, the approaches of scientists concerning types of criteria and components are characterized. The conclusion is made and the importance of studying the level of formation of the chosen ones for the study of cognitive (intellectual), motivational (emotional) and activity (behavioral) components is revealed. The results of the staging experiment on determining the degree of development of cognitive (intellectual), motivational (emotional) and activity (behavioral) components are presented, and the levels of formation of criteria of humanistic values for future teachers of natural sciences are analyzed (low, medium and high) and their indicators are given. The significance of the formation of humanistic reference points of student youth of natural sciences in the present conditions in the educational process of pedagogical universities is emphasized. The conclusions are made about further work to increase the level of criteria of these components for implementation of the developed author's model of the process of formation of humanistic values of future teachers of natural sciences.

Key words: *humanism, humanistic oriented behavior, humanistic values, future teachers of natural sciences, components, criteria.*

УДК [378.015.311:005.32]:51

DOI:10.32626/2309-9763.2018–25.228-236

Аліна Клімішина
Alina Klimishyna

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ

FORMATION OF MOTIVATIONAL READINESS OF FUTURE TEACHERS OF MATHEMATICS TO THE DEVELOPMENT OF INTELLECTUAL CULTURE OF PUPILS

У статті з'ясовано зміст поняття “готовність майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів”; подано структуру готовності майбутніх учителів математики до розвитку зазначеної культури в учнів (мотиваційний, теоретичний та практичний компоненти); визначено термін “мотиваційна готовність майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів”, представлено її особливості та шляхи формування.

Ключові слова: *готовність майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів; мотиваційна готовність майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів.*

Розвиток суспільства та країни загалом залежить від рівня освіченості її громадян. Тому освіта відіграє важливу роль у соціальному та економічному житті нашої держави. Вона має забезпечити країну висококваліфікованими спеціалістами, конкурентоздатними на ринку праці. Саме тому, прагнучи забезпечити міцний інтелектуальний фундамент у вигляді високоосвічених громадян, держава вдається до реформування та модернізації у галузі освіти.

Прийняття концепції “Нова українська школа” стало поштовхом до кардинальних змін та перетворень в освітній системі нашої країни. Відповідно до затвердженої концепції, яка має на меті – формування цілісної, усебічно розвиненої, з критичним мисленням особистості учня, патріота з активною позицією, здатного до ризику та інновацій [11, с. 6], висуваються принципово нові вимоги до підготовки сучасного вчителя, адже саме від нього залежить швидкість та якість упровадження нових педагогічних ідей у життя. З’являється потреба в модернізації та удосконаленні системи вищої педагогічної освіти. Зокрема, значних змін зазнає зміст та процес підготовки майбутніх учителів. Він оновлюється та реформується згідно до потреб сьогодення. Оскільки центральним завданням сучасних ЗЗСО є інтелектуальне становлення особистості школяра, то виникає нагальна потреба у якісній підготовці майбутніх учителів (зокрема, учителів математики) до розвитку інтелектуальної культури учнів.

Зважаючи на усі нововведення в освітній галузі, проблема підготовки майбутніх учителів усе більше привертає увагу дослідників. Чимало праць присвячено цьому актуальному питанню. Науковці ведуть різнопланові дослідження, прагнучи вирішити найбільш гострі грані цієї проблеми.

Професійна підготовка майбутніх учителів математики в педагогічному ЗВО була об’єктом дослідження багатьох учених, серед яких: І. Акуленко (2013 р.), М. Бубнова (2011 р.), Н. Кириленко (2010 р.), М. Ковтонюк (2014 р.) [6], А. Кузьмінський (2009 р.), О. Матяш (2014 р.), Г. Михалін (2003 р.), В. Моторіна (2004 р.), Н. Ніколайчук (2013 р.), В. Нічишина (2008 р.), С. Семенець (2011 р.), Н. Тарасенкова (2009 р.), А. Теплицька (2017 р.), О. Чемерис (2007 р.) та інші.

До питання інтелектуального розвитку та інтелектуальної культури учнів різних вікових груп зверталися зарубіжні та вітчизняні вчені у галузі педагогіки та психології, зокрема Д. Брунер, Л. Виготський, Л. Занков, В. Давидов, Б. Ельконін, Г. Костюк, В. Паламарчук, Ж. Піаже, С. Рубінштейн, Б. Скіннер, О. Талізїна, Г. Холл та інші.

Сучасними науковцями здійснено вагомий внесок у дослідження проблеми формування готовності майбутніх учителів до розвитку інтелектуальної культури учнів (зокрема, окремих її компонентів). Зазначимо теми дослідження деяких із них: Н. Амосова (1999 р.) – “Методико-математична підготовка студентів педагогічних факультетів до розвитку творчої особистості школяра під час навчання математики”; С. Бурчак (2011 р.) – “Підготовка майбутніх учителів початкових класів до розвитку пізнавальних інтересів учнів у процесі навчання математики”; І. Захарова (1999 р.) – “Формування інтелектуальної культури старшокласників засобами математики”; Ю. Клименюк (2009 р.) – “Підготовка майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів початкової школи”; Г. Ковтонюк (2013 р.) – “Формування професійної готовності майбутніх учителів фізико-математичних дисциплін до організації самостійної пізнавальної діяльності школярів”; Ю. Криворучко (2010 р.) – “Формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів”; В. Курільченко (2015 р.) – “Формування інтелектуальної культури учнів підліткового віку в центрі довузівської освіти класичного університету”; О. Митник (2010 р.) – “Теоретико-методичні основи підготовки майбутнього вчителя до формування культури мислення молодшого

школяра”; Л. Семенець (2013 р.) – “Формування професійної готовності майбутніх учителів до розвитку математичних здібностей у старшокласників” та ін.

Проаналізувавши праці науковців, можна стверджувати, що питання формування готовності майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури не учнів було темою окремого дослідження і тому воно є недостатньо розробленим та вивченим. Зазначена проблема є досить актуальною в умовах сьогодення та потребує нагального розв’язання.

Мета статті полягає у з’ясуванні змісту понять “готовність майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів” та однієї із її складових “мотиваційної готовності майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів”; визначенні шляхів формування мотиваційної готовності майбутніх учителів математики до розвитку досліджуваного феномену у школярів.

У нашому дослідженні термін “готовність майбутнього вчителя математики до розвитку інтелектуальної культури учнів” визначаємо як складну комплексну властивість його особистості, яка включає сформованість його власної інтелектуальної культури (як важливої передумови розвитку зазначеної культури в учнів), наявність стійкої мотивації до процесу розвитку зазначеної культури в учнів, а також володіння теоретичними знаннями, методами та технологіями ефективного здійснення його у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) [5, с. 106].

Структура готовності майбутнього вчителя математики до розвитку інтелектуальної культури учнів представлена єдністю трьох взаємопов’язаних компонентів: мотиваційного, теоретичного та практичного.

Розглянемо мотиваційну складову готовності (мотиваційну готовність) майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів ЗЗСО: визначимо її зміст, особливості та шляхи розвитку у студентів під час навчання у ЗВО.

Очевидно, що результат будь-якої діяльності людини залежить від наявної в неї мотивації.

В українському педагогічному словнику (авт. С. Гончаренко) зазначено, що “мотивація – це система мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки”. Крім того, тут зауважується, що “одна й та сама діяльність може здійснюватися з різних мотивів” [3, с. 217].

У психологічному тлумачному словнику (за ред. В. Шапар) сказано, що “мотивацію складають спонукання, які викликають активність організму і визначають його спрямованість” [15, с. 264].

В. Беспалько під мотивацією розуміє “генетичне прагнення людини до самореалізації згідно з її вродженими здібностями до окремих видів діяльності та наполегливість в оволодінні ними на творчому рівні”. Вчений зауважує, що це активне та стійке прагнення реалізується в реальні досягнення тільки тоді, коли виникають (створюються) необхідні умови для цього. В іншому випадку самореалізація в деякій мірі пригнічується немотивованими видами діяльності, досягнення в яких не можуть перевищувати рівня виконавця [1, с. 16].

У нашому дослідженні мотиваційний компонент готовності (мотиваційну готовність) майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів ЗЗСО характеризуємо сформованістю мотиваційного компоненту їх інтелектуальної культури та усвідомленням важливості здійснення розвитку зазначеної культури в учнів.

Для забезпечення ефективного формування мотиваційної готовності студентів до розвитку інтелектуальної культури школярів необхідно формувати у них стійкі мотиви до здійснення цього процесу.

Мотив (фр. *motif*, від лат. *moveo* – рухаю) – внутрішня спонукальна сила, що забезпечує інтерес особистості до пізнавальної діяльності, активізує розумові зусилля. У ролі мотивів можуть виступати різноманітні потреби, інтереси, захоплення, схильності, емоції, установки, ідеали.

Виділяють такі групи мотивів: соціальні (прагнення особистості через учіння утвердити свій соціальний статус у суспільстві); спонукальні (пов’язані із впливом на свідомість тих, хто

навчається, певних чинників – вимог батьків, порад, прикладів викладачів тощо); пізнавальні (виявляються у пробудженні пізнавальних інтересів і реалізуються через отримання задоволення від самого процесу пізнання і його результатів); професійно-ціннісні (відображають прагнення студентів отримати ґрунтовну професійну підготовку для ефективної діяльності у різних сферах життя); меркантильні (зумовлені безпосередньою матеріальною вигодою особистості) [7, с. 183].

Викладачу важливо формувати пізнавальні та професійно-ціннісні мотиви, адже для того, щоб стати справжнім фахівцем своєї справи у студента, перш за все, має бути інтерес та позитивне ставлення до обраної професії, а також бажання працювати за обраним фахом. А уже далі потрібно потурбуватися про формування у нього готовності до професійної діяльності (зокрема, до розвитку інтелектуальної культури учнів). Зрозуміло, що це процес складний, довготривалий, динамічний, тому потребує цілеспрямованої, ретельної роботи викладача, пошуку ним ефективних форм, методів та засобів його здійснення.

Аналіз праць учених (О. Митник, Н. Ніколайчук, Г. Михалін) засвідчив, що мотивація (в тому числі, формування мотивів навчання, професійної діяльності) відіграє важливу роль у становленні майбутнього професіонала, зокрема, майбутнього вчителя математики.

О. Митник (2008 р.) особливе місце у професійній підготовці відводить мотиваційній сфері особистості, аргументуючи це тим, що саме вона визначає пізнавальну і творчу спрямованість особистості вчителя. Вчений у мотиваційній сфері інтелектуальної культури вчителя виокремлює внутрішню (процесуальну) мотивацію, яка зумовлена педагогічною діяльністю, і зовнішню (широку соціальну мотивацію), яка є зовнішньою щодо педагогічної діяльності, що опановується студентами [8, с. 46].

Г. Михалін (2003 р.) вивчав мотиви навчальної діяльності майбутніх учителів математики. Науковець зазначає, що структура системи мотивів навчальної діяльності студентів, домінування в ній певного мотиву залежить від: ставлення студентів до обраної професії; ставлення студента до навчання взагалі та до окремих дисциплін; змісту і методів навчання у вузі [9, с. 26].

Н. Ніколайчук (2013 р.) у дисертаційному дослідженні розглядала педагогічні засади формування професійної мотивації у майбутніх учителів математики. Дослідниця професійну мотивацію майбутніх учителів математики характеризує як “багаторівневу взаємопов’язану сукупність спонукань особистості, що визначається навчальними та професійними інтересами, знаннями про сутність педагогічної діяльності, специфікою математичної освіти і самооцінкою професійно-значущих якостей та є основою успішної майбутньої педагогічної діяльності”. Під формуванням професійної мотивації майбутніх учителів математики Н. Ніколайчук розуміє невід’ємну складову професійної підготовки фахівців, яка полягає у цілеспрямованому процесі розвитку структури компонентів професійної мотивації під час навчальної, квазіпрофесійної та професійно-педагогічної діяльності [10, с. 9].

Проаналізувавши літературні джерела, ми до складу мотиваційної готовності майбутніх учителів математики до розвитку досліджуваного феномену в учнів відносимо мотиваційний компонент їх інтелектуальної культури, який виражається стійкою мотивацією студентів до своєї професійної діяльності, розумінням важливості розвитку власної інтелектуальної культури та прагненням розвивати її впродовж життя. Вважаємо, що саме від вмотивованості студента залежить рівень розвитку його інтелектуальної культури та успіх у подальшій професійній діяльності (в тому числі, розвиток інтелектуальної культури учнів).

Мотиваційний компонент інтелектуальної культури майбутніх учителів математики, на нашу думку, визначається їх інтелектуальною активністю, яка включає в себе мотиви інтелектуальної діяльності та мотиви саморозвитку.

В українському педагогічному словнику (авт. С. Гончаренко) активність особистості визначається як “здатність людини до свідомої трудової і соціальної діяльності, міра цілеспрямованого, планомірного перетворення нею навколишнього середовища й самої себе на основі засвоєння нею багатств матеріальної і духовної культури. Активність особистості проявляється у творчості,

вольових актах, спілкуванні. Інтегральна характеристика активності особистості – активна життєва позиція людини, яка виявляється в її принциповості, послідовному відстоюванні своїх поглядів, ініціативності, діловитості, психологічній настроєності на діяльність” [3, с. 21].

Д. Богоявленська з позиції системного підходу під інтелектуальною активністю розуміє “інтегральну властивість деякої гіпотетичної системи, основними компонентами якої є інтелектуальні (загальні розумові здібності) та неінтелектуальні (перш за все мотиваційні) чинники розумової діяльності” [2].

М. Смульсон у своїй книзі “Психологія розвитку інтелекту” визначає інтелектуальну активність як “нестимульоване зовні продовження мислення” [13, с. 95]. Крім того, автор відмічає, що рівень інтелектуальної активності дорослих є достатньо стійкою властивістю особистості і пов’язаний з її глибинною мотиваційною структурою [13, с. 96].

Студент – майбутній учитель, формується в умовах впливу процесів соціального розвитку, педагогічного керівництва з боку освітньої системи, але, перш за все, за умови виявлення власної активності у професійному середовищі. Активність професійного становлення майбутнього вчителя в рамках педагогічної освіти проявляється в оволодінні умінням ставити завдання педагогічної діяльності та розв’язувати їх відповідно до конкретної взаємодії з учнем. О. Шевнюк акцентує увагу на тому, що визнання майбутнього вчителя суб’єктом культури передбачає не лише готовність засвоїти спеціальні теоретичні та практичні професійні знання і навички, а й перш за все спроможність взяти на себе відповідальність виконувати соціокультурні функції професії, осмислити суспільну мету професійної діяльності, прийняти професію вчителя як життєву цінність, тобто в сукупності передбачає сформованість суб’єктної активності майбутнього професіонала [16, с. 6-7].

Ми під поняттям “інтелектуальна активність майбутнього вчителя математики” розуміємо інтегральну властивість його особистості, яка визначається активною професійною позицією, усвідомленими мотивами інтелектуальної діяльності, стійким прагненням до пізнання нового, ініціативністю, цілеспрямованістю та бажанням до постійного саморозвитку та самовдосконалення.

Уважаємо, що розвиток інтелектуальної культури майбутніх учителів математики значною мірою залежить від наявних у них мотивів інтелектуальної діяльності, до яких відносимо мотиви професійної діяльності, професійну спрямованість, прагнення до розвитку власної інтелектуальної культури, прагнення до педагогічної творчості.

Формування та розвиток інтелектуальної культури майбутнього вчителя математики можливий, перш за все, за умови позитивного ставлення до обраної професії, на основі чого визначається його професійна спрямованість, прагнення до розвитку власної інтелектуальної культури, прагнення до педагогічної творчості.

Педагогічна (професійна) спрямованість учителя – це інтерес до педагогічної діяльності і здатність нею займатися та емоційне ставлення до діяльності (любов, задоволення та інші потреби) [12, с. 142]. Вона визначає активність педагога, його прагнення до використання сучасних методик та впровадження власних розробок у освітній процес ЗЗСО, тобто є вагомим чинником у розвитку інтелектуальної культури майбутнього учителя математики.

Мотиви саморозвитку характеризуються прагненням майбутніх учителів математики до самовдосконалення та самоосвіти.

Зазначимо, що важливим завданням сучасного педагогічного ЗВО є навчити студентів вчитися впродовж життя. Майбутній учитель має глибоко усвідомлювати, що закінчення ЗВО – це ще не означає остаточне становлення його як фахівця. Здавня відомо, що для того, щоб досягти успіхів у професійній діяльності вчителю (зокрема, вчителю математики) слід постійно працювати над собою, самовдосконалюватися. Це актуалізується, перш за все, у зв’язку з тими кардинальними перетвореннями, що відбуваються в усіх сферах нашої країни, в тому числі змінами, які торкнулися освітньої системи. Важливо навчити майбутнього педагога розуміти чого він досяг наразі та чого прагне досягти у майбутньому. Стимулом

до неперервного самовдосконалення та самоосвіти є наявність у студентів стійких мотивів саморозвитку, які потрібно формувати ще під час навчання у ЗВО. Очевидно, що учитель, який прагне до постійного саморозвитку та здійснює його, буде професіоналом своєї справи – рівень його інтелектуальної культури буде постійно підвищуватися.

В. Фрицюк (2016 р.) визначає безперервний професійний саморозвиток майбутнього педагога як постійний, динамічний процес, спрямований на самоорганізацію прогресивних змін у сфері внутрішнього світу особистості студента на шляху досягнення вищих рівнів професіоналізму в педагогічній діяльності [14, с. 103]. Дослідниця здійснила ґрунтовний аналіз проблеми професійного саморозвитку майбутнього вчителя: визначила організаційно-педагогічні умови та технології формування готовності майбутніх педагогів до професійного саморозвитку.

Під професійним саморозвитком майбутніх учителів Н. Шустова (2017 р.) розуміє складний, багатокомпонентний процес, який залежить від багатьох чинників, визначальними серед яких є професійне самопізнання, професійна самоосвіта та професійне самовдосконалення. В свою чергу, професійне самопізнання дослідниця тлумачить як рефлексію студентом професійних якостей з метою отримання вичерпної інформації про рівень власної професійної здатності й готовності. Професійну самоосвіту трактує як цілеспрямовану самостійну діяльність з удосконалення наявних і придбання нових професійно значимих знань, а професійне самовдосконалення характеризує наполегливою діяльністю майбутнього педагога, що включає в себе цілеспрямовану самоосвіту [17, с. 42-43].

Ми переконані, що мотиваційний компонент інтелектуальної культури майбутніх учителів математики є визначальним, оскільки на його основі відбувається формування та розвиток змістового, операційно-діяльнісного та комунікативного компонентів зазначеної культури.

С. Занюк у своїй книзі “Психологія мотивації”, зазначає, що “успіх у будь-якій діяльності залежить не лише від здібностей і знань, а й від мотивації. Чим вищий рівень мотивації, чим більше мотивів спонукають людину до діяльності, тим більше зусиль вона буде прикладати”. Крім того, він наводить приклад того, що менш здібний, але більш вмотивований учень (працівник) досягає вищих результатів у діяльності, ніж його обдарований товариш (колега). Це пояснює тим, що людина з високим рівнем мотивації багато працює і досягає кращих результатів [4, с. 9].

Зважаючи на це, першочерговим завданням сучасних ЗВО є формування інтересу та позитивного ставлення до педагогічної професії, яке потрібно розпочинати одразу після вступу студентів до ЗВО. Варто пам'ятати, що для першокурсників – це адаптаційний період: нове середовище, структура навчання, викладачі, колектив. Тому викладачам і керівництву слід прикласти максимум зусиль для того, щоб зацікавити їх, створити умови успішного входження у педагогічну професію, тобто сформувати у студентів стійкі усвідомлені професійно-ціннісні мотиви.

Паралельно із формуванням мотиваційного компоненту інтелектуальної культури студентів необхідно цілеспрямовано розвивати у них позитивну мотивацію до здійснення розвитку зазначеної культури в учнів.

Майбутні вчителі математики повинні: розуміти значущість здійснення розвитку інтелектуальної культури учнів; відчувати потребу у засвоєнні знань про організацію розвитку інтелектуальної культури учнів; прагнути до здійснення розвитку інтелектуальної культури учнів; прагнути до аналізу власної педагогічної діяльності та діяльності учнів з метою коригування та удосконалення освітнього процесу.

З огляду на зазначене, ефективними шляхами формування мотиваційної готовності майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів, на нашу думку, є:

1. Використання продуктивних методів навчання: методу проблемного викладу, частково-пошукового, дослідницького методів та ін. Проблемні запитання та завдання збуджують цікавість студентів та стимулюють їх до активної діяльності. Шукаючи відповідь, майбутні учителі проявляють неабияку ініціативу, вони висловлюють різні погляди, аргументують та

доводять їх. У ході виконання дослідницьких завдань у студентів формується інтелектуальна активність, уміння аналізувати, порівнювати, виділяти головне серед великої кількості інформації тощо.

2. Використання інтерактивних технологій навчання, які активізують діяльність студентів та формують у них інтерес та позитивне ставлення до власної професії та до процесу розвитку інтелектуальної культури учнів.

3. Подання навчального матеріалу у нестандартній формі (наприклад, використовуючи квест-технології, ігрові елементи, елементи інтелектуального характеру тощо).

4. Розробка та створення студентами проектів, веб-квестів. Працюючи над проектом / веб-квестом студент (або група студентів) виконують величезну пошукову роботу, завдяки якій у них з'являється інтерес до теми дослідження. Вони прагнуть якнайкраще представити знайдену інформацію. Це забезпечує формування навичок аналізу, синтезу, класифікації, узагальнення тощо. Крім того, формується почуття самостійності, відповідальності, а також уміння працювати в колективі, поважати думку іншого, комунікативні уміння.

5. Розв'язування студентами навчально-дослідницьких завдань та нестандартних задач інтелектуального змісту (варто зважати на те, що відібрані задачі повинні бути доступними ("під силу") студентам, викликати у них цікавість та прагнення до їх розв'язання, тобто такими, щоб розв'язавши їх, майбутній учитель відчув "радість власного відкриття").

6. Участь студентів в інтелектуальних іграх. У процесі гри студенти, самі того не помічаючи, вчаться розв'язувати складні проблеми. Гра передбачає активність усіх учасників. Вона є захопливою, сприяє формуванню позитивних емоцій. Застосування у навчальному процесі ігор сприяє легшому засвоєнню нового та закріпленню вивченого матеріалу.

7. Залучення студентів до роботи у гуртках, конференціях, олімпіадах, конкурсах тощо. Такі форми роботи є досить цікавими для студентів, вони сприяють розвитку навчально-пізнавальної діяльності. А якщо ще й буде певне заохочення у вигляді подарунку чи додаткових балів, то майбутні вчителі будуть прикладати максимум зусиль, аби досягти бажаного результату.

8. Розробка авторських методичних матеріалів, що сприяють розвитку інтелектуальної культури учнів.

9. Використання власних методичних розробок під час проходження педагогічної практики у ЗЗСО тощо.

Найголовніше викладачу варто пам'ятати, що створення "ситуацій успіху", похвала, заохочення, підтримка – є необхідними умовами формування мотиваційної готовності майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів. На противагу цьому не слід використовувати покарання та погрози. Важливо вірити у можливості кожного студента, у разі необхідності допомагати та радити, спрямовуючи його діяльність на досягнення позитивних результатів (тобто, забезпечити формування у майбутніх учителів математики "віри в себе", впевненості у своїх здібностях).

Для ефективного формування готовності студентів до розвитку інтелектуальної культури учнів розроблено та впроваджено в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського науковий гурток "Методика розвитку інтелектуальної культури учнів закладів загальної середньої освіти". Серед завдань гуртка, спрямованих на набуття студентами мотиваційної готовності слід окреслити такі: формування інтересу та позитивного ставлення до педагогічної професії; формування інтелектуальної культури майбутніх учителів математики; формування здатності до творчості, самоосвіти та саморозвитку; усвідомлення майбутніми учителями математики важливості розвитку інтелектуальної культури учнів; оволодіння вмінням самоконтролю та адекватної самооцінки, на основі чого відбувається формування здатності до самовдосконалення; формування вміння створювати власні професійно значущі розробки, що сприятимуть розвитку інтелектуальної культури учнів ЗЗСО.

Отже, аналізуючи та підсумовуючи викладене, зазначимо, що проблема формування готовності майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів є на сьогодні-

нішній день досить актуальною. Виокремивши у її структурі: мотиваційний, теоретичний та практичний компоненти, вважаємо, що формування досліджуваної готовності потрібно розпочати саме із мотиваційного. Це можна пояснити тим, що мотиваційна готовність студентів до здійснення досліджуваного процесу лежить в основі формування інших компонентів. Уважаємо, що запропоновані шляхи розвитку мотиваційної готовності є орієнтовними та можливо й пріоритетними, однак, не претендують на вичерпне розв'язання окресленої проблеми.

Перспективи подальших досліджень полягають у висвітленні шляхів формування теоретичної та практичної готовності майбутніх учителів математики до розвитку досліджуваного феномену в учнів ЗЗСО.

Список використаних джерел

1. Беспалько В. П. Психологические парадоксы образования / В. П. Беспалько // Педагогика. – 2000. – № 5. – С. 13-20.
2. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений / Д. Б. Богоявленская. – М. : Издательский центр “Академия”, 2002. – 320 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. пос. для студ. / С. С. Занюк. – Київ : Либідь, 2002. – 304 с.
5. Клімішина А. Я. Критерії та показники готовності майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів / А. Я. Клімішина // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // 36. наук. пр. – Випуск 50 / редкол. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2018. – С. 105-111.
6. Ковтонюк М. М. Теоретичні і методичні засади фундаменталізації загальнопрофесійної підготовки майбутнього учителя математики: Дис. докт. пед. наук: 13.00.04 / М. М. Ковтонюк. – Вінниця, 2014. – 548 с.
7. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. – Київ : Знання, 2005. – 486 с.
8. Митник О. Інтелектуальна культура вчителя як показник готовності до формування культури мислення молодшого школяра / О. Митник // Початкова школа. – 2008. – № 1. – С. 46-52.
9. Михалін Г. О. Професійна підготовка вчителя математики у процесі навчання математичного аналізу / Г. О. Михалін. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2003. – 20 с.
10. Ніколайчук Н. М. Педагогічні засади формування професійної мотивації у майбутніх учителів математики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. М. Ніколайчук. – Тернопіль, 2013. – 24 с.
11. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / Упорядники: Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець, О. Макаренко, О. Малахова, Т. Нанаєва, Г. Усатенко, П. Хобзей, Р. Шиян // МОН України, 2016. – 36 с.
12. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Педагогічна психологія. Навч. посіб. / О. П. Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
13. Смутьсон М. Л. Психологія розвитку інтелекту. Монографія / М. Л. Смутьсон. – Київ : Нора-Друк, 2003. – 298 с.
14. Фрицюк В. Професійний саморозвиток майбутнього педагога: монографія / В. Фрицюк. – Вінниця : ТОВ “Нілан ЛТД”, 2016. – 364 с.

15. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник / В. Б. Шапар. – Харків : Прапор, 2004. – 640 с.
16. Шевнюк О. Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика: Монографія / О. Л. Шевнюк. – Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. – 232 с.
17. Шустова Н. Ю. Формування у майбутніх учителів початкової школи здатності до професійного саморозвитку у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. Ю. Шустова. – Вінниця, 2017. – 280 с.

The article elucidates the content of the concept of “the readiness of future teachers of mathematics to the development of the intellectual culture of pupils”; presents the structure of the readiness of future teachers of mathematics to the development the mentioned culture of pupils (motivational, theoretical, practical components); determines the term of “the motivational readiness of future teachers of mathematics to the development of the intellectual culture of pupils”, presents its peculiarities and ways of formation.

In our research the concept of “the motivational readiness of future teachers of mathematics to the development of the intellectual culture of pupils” characterize the formation of the motivational component of their intellectual culture and the awareness of the importance of realization of the process of development of this culture among pupils. In our opinion, the motivational component of the intellectual culture of future teachers of mathematics is determined by their intellectual activity, which includes the motives of intellectual activity and the motives of self-development. Future teachers of mathematics should: understand the importance of the realization of the development of the intellectual culture of pupils; to feel the necessity for learning about the organization of the development of the intellectual culture of pupils; to strive for the development of the intellectual culture of pupils; to strive to analyze their own pedagogical activity and pupils' activity with the purpose of correction and improvement of the research process.

Key words: *the readiness of future teachers of mathematics to the development of the intellectual culture of pupils; the motivational readiness of future teachers of mathematics to the development of the intellectual culture of pupils.*

УДК: 378:004.8

DOI: 10.32626/2309-9763.2018–25.236-241

Тарас Кобильник
Taras Kobylnyk

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ “ОСНОВИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ”

ACTIVIZATION OF COGNITIVE ACTIVITY IN THE PROCESS OF STUDYING THE DISCIPLINE “FUNDAMENTALS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE”

У статті проаналізовані шляхи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти в процесі навчання дисципліни “Основи штучного інтелекту”. Схарактеризовані деякі прийоми активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Ключові слова: *пізнавальна діяльність, основи штучного інтелекту, проблемно-пошукові методи.*

Знання, які отримує людина в процесі пізнання, становлять зміст пізнавальної діяльності. Пізнавальна діяльність є складовою людської діяльності, яка обумовлює розвиток людини. Проблема активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів є актуальною, що спонукає